

TÜRK KÜTÜPHANECİLER DERNEĞİ BÜLTENİ

C. XII

1963

SAYI: 1-2

RAGİPPAŞA KÜTÜPHANESİ 200 YAŞINDA

İbrahim MUTLU

Ragıp Paşa Kütüphanesi Müdürü

9 Nisan 1963 günü, Ragıppaşa Kütüphanesinin kurucusu ve vâkıfı Sadrâzam Koca Ragıp Mehmet Paşa'nın, toprağa tevdi edilişinin 200. yıldönümü idi. Bu münasebetle o gün saat 15.00 de kütüphanesi binası içinde bir tören yapılarak merhum anıldı; ölümünden 40 gün önce halkın hizmetine açtığı kütüphanesinin 200. yıldönümü kutlandı, Ragıp Paşa'nın kendi eserleriyle, kütüphanesinde bulunan kıymetli yazmalardan müteşekkil bir Kitap Sergisi, bir de İâre Servisi açıldı.

Kütüphanenin Kurucusu KOCA RAGIP PAŞA

Ragıp Paşa için tek bir yabancı kaynak, yâni Toderini, O, bir yaşında İstanbul'a geldiği için İstanbullu sayılabilir, diyor. Şam'dânî-zâde de Müri'üt-tevârih adlı eserinde, Onun, aslen İstanbullu olup, yetim olduğunu, Defterhâne'ye alınarak yetiştirildiğini bildiriyor. Diğer bütün yerli-yabancı yazma-basma kaynaklar ise, Ragıp Paşa'nın aslen İstanbullu olup, 1698 (1110 H.) de doğduğunu, Defterhane kâtiplerinden Şevki Mehmet Efendi'nin oğlu olduğunu, onun da, ilk tahsilini ikmal ettikten sonra, babası gibi, Defterhane'ye kâtip olarak girdiğini yazıyor.

Önemli olan onun İstanbullu olup olmadığı değildir. Küçük yaşta babasını kaybettiği anlaşılan bu yetim Türk çocuğunun kendisini nasıl yetiştirdiği, bu yurt ve bu millete, dolayısıyla de insanlığa neler bıraktığı, ne gibi hizmetlerde bulunduğudır.

Gerek yazma, gerek basma bütün yerli ve yabancı kaynaklara göre Koca Ragıp Paşa, ilk tahsilini ikmal ettikten sonra «Defterhane»ye kâtip olarak girdi. Burada gösterdiği zekâ, kabiliyet ve çalışkanlığı sayesinde akranları arasında temayüz, kısa bir zaman sonra da «Divan-ı hümayûn» kâtipleri zümresine terfi etti. Bu Divan'da çalışırken, bir taraftan o zamanın ilim ve kültürü için tek vasıta olan Arapça ve Farsçayı öğrendi. Ayasofya Medresesi üstadlarından Yusuf Efendi-zâde'den Sü-lüs ve Nesih yazılarını meşketti. Diğer taraftan da Nâbi gibi Türkçe, Sâ'ib-i Tebrîzî, Şevket-i Buhârî gibi Farsça yazan şairlerin şiirlerini okudu, onlara nazireler yazmağa başladı. Şemseddin Sâmî'nin Kâmûsü'l-a'lâm adlı eseriyle Kütüphanenin avlusunda bulunan büyük çeşmenin kitabesinde asıl adı «Mehmed» olarak yazılı olan Ragıp Paşa şiirlerinde mahlas olarak «Râgıb» takma adını kullandığı için, Şam'dânî-zâde'nin de aynı eserinde dediği gibi, Divan'daki arkadaşları ona «Râgıb» lâkabını takmışlardı. Bu sebeple de adı «Ragıp Mehmet Efendi» olarak anılmağa başladı.

Ragıp Mehmet Efendi, diyebiliriz ki, bu Divân-ı hümayûn'da çalışırken edindiği bilgi ve öğrendiği diller sayesinde, yüksek öğrenimini ikmal ettikten sonra, ilk defa idarî vazifeye 1721 (1134 H.) de, 24 yaşında, İran'dan alınan toprakların ve bu topraklardaki emlak ve akarın tahririne memur edilerek, Revan valisi Ârifî Ahmet Paşa'nın mâiyetine gönderildi. O, bu vazifede iken Köprülü-zade Abdullâh Paşa, Tebriz Serâskerliğine Ragıp Mehmet Efendi de onun mâiyetinde «Ordu-i Hümayûn Re'isliği»ne terfi ettirildi. Abdullâh Paşa'nın İranlılara karşı kazandığı zafer üzerine yazdığı:

Âferin ey şehsüvâr-ı arsa-i rezm ü vegâ
 Bârekellâh ey sipehsâlâr-i mansûrû'l-livâ
 Bir neberd ettin ki hayran oldu Behrâm-î semâ
 Bir gazâ ettin ki hoşnûd oldu rûh-i enbiyâ
 Dediler yerde beşer, gökte melâ'ik habbezâ

Hak budur a'dâya gösterdin celâdet neydüğün
 Zôr-i bâzû, resm-i peykâr ü şecâ'at neydüğün
 Savlet-i şîrâne vü merdâne himmet neydüğün
 Şimdi bildi Şâh Tahmâsîb hezimet neydüğün
 Görmemişti bundan evvel böyle kahr-i bî-riyâ

Olmamıştır hiç bir serdâre bu nasr-i azîm
 Pâdşâhân görmemiştir böyle bir feth-i cesîm
 Hîmmet-i şâhânesiyle gördü bir Sultan Selim
 Sâna ihsan eyledi lûtfiyle Hallâk-ı alîm
 Âhir olmaz Rûz-i Mahşer söylenür bu mâcerâ

Hak Te'âlâ devlet ü ikbâlîni etsün füzûn
 Kanda azm eyler isen tevfîkîn olsun rehnümûn
 Düşmenânın râyet-i âmâlî olsun sernîgûn
 Arsa-i azmînde olsun tevsen-i bahtı harûn
 Ettiği ihlâs ile hep Râgıb'ın budur du'â

dört kıt'asını naklettiğimiz, Nef'î üslûbundaki muhammesiyle, şâirliğinin ilk şöhretini sağladı.

Şâirliğindeki bu ilk şöhreti, memuriyetlerindeki başarı ve şöhretler takibetti. Sırasıyla 1727 (1140 H.) de Revan defterdarı, 1730 (1143 H.) de Bağdat defterdarı, 1733 (1146 H.) de Maliye tezkerecisi, 1735 (1148 H.) de Ordu defterdarı, ve Re'îşü'l-küttap vekâleti, aynı yılın Kasım ayında ikinci defa olarak Cizye muhasebecisi oldu. 1736 (1149 H.) da, bu memuriyet uhdesinde bâkî olmak üzere, İsakçı seferine (1736 Rus seferine) gönderildi. O bu seferde iken, İran elçileri İstanbul'a geldi. Bunun üzerine Ragıp Mehmet Efendi, bu elçilerle konuşmak üzere, geri çağırıldı. Onlarla konuştu. Bu müzakerede zekâ ve kabiliyetini gösterdi. Devlet, haricî işlerde, yabancı elçilerle yapılacak konuşmalarda, kendisine güvenebileceği yeni bir diplomat nâmzedi kazanmıştı. Netekim bu konuşmayı başarıyla sonuçlandırarak tekrar Babadağı kışlağına dönerken, 4 Ocak 1737 (2 Ramazan 1149 H.) de Sadrâzam mektupçuluğuna tâyin ve aynı sıfatla, Osmanlı-Rus (Niyemirov) barış müzakeresi heyetine üçüncü murahhas olarak iştirak ve bu konuşmada 7-8 yabancı elçiye ve bilhassa Avusturya elçisine verdiği cevaplarıyla büyük bir diplomat olduğu liyakat ve dirayetini gösterdi. 1739 (1152 H.) da Adakale ve Belgrat fetih ve sulhunda da, yine Sadrâzam mektupçusu olarak iştirak ve büyük yararlıklar gösterince, 1741 yılı Ocak ayı sonlarında Re'îşü'l-küttap oldu. Bu vazifede üç yıl kadar kaldı. Gösterdiği başarılar üzerine, 25 Nisan 1744 (11 Rebi'ül-evvel 1157) de üç tuğlu vezaret rütbesiyle Mısır valiliğine tâyin olundu. Mısır kargaşalıklar içinde idi. Başlangıçta bütün bu kargaşalıkları dirayetle bastırdı. Fakat sonradan tekrarlanan hadiseler onu son derecede üzdü. Bunun üzerine İstanbul'a bir mektup yazarak Mısır'dan alınmasını istedi. Dileği kabul edildi. O da :

**Nizâm-i hey'et-i rezmi tamâm-i bezme verüp
Saf-ı sipâh-i game sıdk ile hücûm edelim
Kelâl geldi tasarruftan ümm-i dünyayı
Yeter şu Kahire'nin kahrı azm-i Rûm edelim**

teranesiyle Mısır'dan dönünce, 1748 (1161 H.) de Aydın, 1750 (1163 H.) de Sayda, Aralık 1150 (Sefer 1164 H.) de Rakka, Temmuz 1755 (Şevval 1168) de de Halep valiliğine tâyin olundu.

Ragıp Paşa'nın adı, artık herkes tarafından bilinen, saygı ile anılan bir şöhet olmuştu. Bu sıralarda Şâm vilâyetine bir vali tâyini zarureti hasıl oldu. Sultan Osman III. (1754-1757), sadrâzamı bulunan Bâhir Mustafa Paşa'ya, Şâm valiliğine kimi münasip gördüğünü sordu. Mustafa Paşa da Ragıp Paşa'yı ileri sürdü. Padişah, Ragıp Paşa uhdesinden gelebilir mi, diye tekrar sorunca Bâhir Mustafa Paşa, Ragıp Paşa'yı medh ü senalarda bulundu ve saltanatın başlangıcından bu yana bu derecede yüksek kabiliyet ve dirayette bir vezir gelmemiştir, meâlinde bir söz etti. Bunun üzerine Padişah, var Şam'ı tevcih kıl, dedi. Aradan 5 gün gibi kısa bir zaman sonra da Bâhir Mustafa Paşa'yı azil, onun yerine Ragıp Paşa'yı Sadrâzamlığa tâyin etti. Ragıp Paşa da, 1 Mart 1757 (8 Cemaziyülâhir 1170) de Halep'den Üsküdar'a geldi, aynı gün İstanbul'a geçerek Padişah'la görüşti, mühür-i hümâyunu teslim alarak işe başladı.

Böylece Sultan Osman III. zamanında 8 ay 6 gün, Sultan Mustafa III. zamanında da 5 yıl 7 ay ki, cem'an 6 yıl 3,5 ay eder, sadrâzamlık makamını işgal eden ve bu müddet içinde Sultan Mustafa III. nın kız kardeşi Salihe Sultan ile evlenmek suretiyle devrin padişahına damat olan Ragıp Paşa, devlet ve milleti haraca bağlayan rüşvet düşkünü Saray adamlarıyla, onların yakınlarını birer birer azil ve İstanbul'dan uzaklaştırmakla işe başladı. Devlet memurlarının rahat çalışabilecekleri bir vasat temin ettikten sonra da korkmadan, çekinmeden, vicdanının sesine uyarak, büyük bir dirayet ve liyakatle devlet ve milleti idare etti. Bilhassa, 1739 Belgrat muahedesinden sonra devletin tâkibettiği Sulh siyasetini titizlikle muhafaza etti. İlim ve irfan ehlini korudu.

Ragıp Paşa, hem bir devlet adamı, hem de Türkçe, Farsça ve Arapça ile güzel, hakımane şiirler söyleyebilen, devrinde «Melikü's-su'ara», yâni şairlerin sultanı ünvanını kazanan bir şairdi. Hikmet dolu şiirleri, zamanında olduğu gibi, bugün de çevrenin dilinde birer darbimesel halinde yaşamaktadır :

Şeca'at arzederken merd-i kıpti sırkatın söyler.

Eğer maksûd eserse mısra'-i berceste kâfidir.

Muzaffer vakt-i fırsatta adûvdan intikam almaz.

Da'vi-i Mansûr ederdi her kişi dâr olmasa.

Ne ararsan bulunur derde devadan gayri

Hakikat ehline çespan değil libâs-ı riya

Yakıştırırrsa dahi müste'ârdır güya

Nâdir bulunur fıtrat-ı kâmilde kusûr

Kem-mâyeden eyler ne kim eyleser zuhûr

onun mürettep divanından bir kaç mısra ve beyittir.

Ragıp Paşa, yalnız devlet adamı ve şair değildi. O, aynı zamanda devrinin sayılı âlimlerinden de biriydi. İlmî eserleri olduğu gibi, ilmî eserlere takrizler de yazabiliyor ve çevresini aydınlatıyordu. Eserlerinden Ragıp mahlaslı divanı 1837 (1253 H.) Sefinetü'r-Ragıb'ı 1839 (1255 H.) da Bulak'da basılmıştır.

Ebced hesabiyle «Tarih» düşürmekte de mahir olan Paşa, aynı zamanda nüktedan, hazırcı cevap, hoşsohbet ve lâtifeye meyyal bir tab'a sahipti. Devrinin ünlü şairelerinden Fitnat Hanım ve haccav şairlerinden Haşmet ile olan müşa'areleriyle letâifî meşhur olan Paşa'nın Belgrat'ın fethi üzerine düşürdüğü, ta'miyeli şu tarihi, vadisinde bir şaheserdir :

Çıkarıp leşker-i küffârı dedim tarihin

Belgrad kal'asını aldı Muhammed Paşa ----- 1152

Ragıp Paşa; idari vazifelerle bulunduğu mahallerin imarı ile de meşgul olmuştur. Bu cümleden olarak : İsakçı ile Bolvadin arasındaki büyük bir bataklığı doldurduğu, İskenderiye'nin meşhur seddini tamir ettirdiği, Antakya ile Halep arasındaki yol üzerine büyük bir köprü yaptırdığı, Külek boğazını tahkim ettirerek, kule, derbent bina ve inşa ettirdiğini zikredebileceğimiz gibi, sadrâzamlığı sırasında da orduyu kuvvetlendirdiği, Tersaneyi islâh ettirdiği, Tophaneyi ve Mühendishane Okulunu açtırdığını nakledebiliriz.

Bütün kaynakların, dürüst, namuslu, kanaatkâr, çalışkan, haksever bir insan-i kâmil; hakîm ve âlim bir şair; liyakat, dirayet ve basiret sahibi, sulh sever bir devlet adamı olarak övdükleri Koca Ragıp Paşa, bilhassa harici işlere, hele Avrupa'nın o günkü siyasî durumuna büyük bir vukuf ve nüfuzu olduğu için, yabancı elçiler dahil, her kes kendisine güveniyor, saygı duyuyordu. Bunun için de devrinde büyük bir kıymet olarak yaşadı. Bıraktığı tesir ve eserleriyle devrinden sonrası için de bir kıymet olarak yaşamasını sağladıktan sonra 8 Nisan 1763 (24 Ramazan 1176) gününün gecesi, saat 9 da, zamanının tıb ıstılâhında «Da'imü'l-harâre ve dolâb» tâbir edilen Prostat hastalığından öldü. Namazı, ertesi günü, Fatih camiinde kılındıktan sonra, yeri kendisi tarafından, ölümünden önce tesbit ve Vakıfnâmesinde kayıtlı olan, kütüphanesindeki haziresine gömüldü. 9 Nisan 1763.

Ölümü, memleket çapında bir kayıp oldu. Çünkü yerini dolduracak başka biri yoktu. Netekim ölümünden 15 gün bile geçmeden sulh devri bozuldu. Yeniden harbler başladı. Her geçen gün, hudutlardan yeni, yeni acı haberler gelmeğe başladı.

Ragıp Paşa, öldüğü zaman 23 bin kuruşa yakın borcu çıktı. Çünkü o, servetini kitap ve kütüphaneye bağlamıştı. Bu kitap ve kütüphaneyi de milletiyle birlikte bütün insanlığa vakfetmişti. Çünkü kendisi, her şeyini kitap ve kütüphaneye borçlu idi. Onu yetiştiren ve devletin en yüksek makamına yükselttiği gibi, kemalin de en yüksek mertebesine ulaştıran âmilin kitap ve kütüphane olduğunu müdrikti. Kütüphane, onun için okul öncesiyle okul sonrasının ve okul içi devrenin tek feyiz kaynağı idi.

Ölümü üzerine her kes ağladı. Şairler tarih beyitleri düşürdü. Bir şairin dediği gibi :

Gidip âgâh kaldı nâm-ı Ragıp ehl-i irfana -- 1176

gerçekten de bir «âgâh» olan o gitti, fakat «Koca Ragıp» adı ile Ragıp Paşa Kütüphanesi, kitap ve kütüphane dostu insanlığa bâkî kaldı.

Ragıp Paşa'nın Eserleri :

1 — KÜTÜPHANESİ

Gerek mimarî tarzı, gerek içindeki kitapları ve gerek vâkıfının vakıf şartları bakımından, bundan 200 yıl öncesinde benzeri pek ender bulunan,

tam mânasıyle tipik bir Osmanlı Türk Kütüphanesi olan Ragıppaşa Kütüphanesi, bugün, Hürriyet meydanından (Bayezit meydanı) Aksaray'a giden büyük asfalt caddenin (Ordu Cad. 225-Lâleli) solunda yer alan, zamanındaki mevki ve mesahası vakfiyesinde : «...Lâleli çeşme yakınında, Koska mevkiinde, Nişancı Kemaleddin mahallesinde, 5497 zira saha üzerinde kurulu...» şeklinde kayıtlı olan kütüphanenin inşasına 10 Ağustos 1761 (8 Muharrem 1175) de başlanılarak 2 Mart 1763 (15 Şa'ban 1176) de bitirilmiş, halkın hizmetine açılmıştır. Gerçi bu tarihten 6 ay kadar önce, yani 30 Ekim 1762 (1 Rebi'ül-âhîr 1176) da tanzim edilerek resmiyete konulmuş bulunan Vakfiyesinde mevcut «... bi-inâyeti'llâhi'l-Melikü'l-Mennân mededkâr-i tevfik-i Rabbânî ile vücûd-pezir-i itmâm ve tekmil olan kütüphaneme...» kaydından, kütüphanenin inşasının 20 Ekim 1762 tarihine takaddüm eden günlerde bitmiş olduğunu kabul etmek mümkün ise de, vuku'a gelen müessif bir vaki'a bu tarihi değiştirmiştir. Kütüphanenin büyük kubbesi, inşası bittikten sonra, çökmüştür. Halk, bunu hayra yormamış, gerçekten de Ragıp Paşa, kubbenin tekrar inşasından 40 gün sonra ölmüştür.

İnşasının bittiği tarih için Şair Zihni tarafından :

**Bu kitâbhâne-i ilm oldu be-tevfik-ı Hudâ
Vakf-ı Sadrül-vüzerâ Hazret-i Râgıb Paşa --1176**

tarih beyti düşürülmüş olan kütüphanenin mimarı olarak, Mehmet Tahir Ağa'yı gösteren bir vesika neşredilmiş ise de, bu husus, muknî bir şekilde daha ispat edilmiş değildir.

Kütüphanenin müstemilâtı olarak vakfiyede şu kayıt mevcuttur : «..... bir hazine-i kütüb, bir meşrûta, bir sibyan mektebi, on dükkân, beş mahzen, dört göz helâ, beş abdest musluğu, iki sebîl, bir büyük çeşme, bir mezarlık, ayrıca üç çeşme...» bugün, bunlardan iki sebîl, dört abdest musluğu müstesna (ki bunlar da mevcut, fakat metrûktur.) diğerleri aynen mevcut olup, vâkıfının gayesine uygun şekilde, umumun hizmetine hâdimdir. Yalnız on dükkân kimi İstanbul Belediyesine, kimi Eşhas eline geçmiş, perişan durumdadır.

Bugün kütüphaneye, sağ tarafında yedi, sol tarafında da on bir basamak bulunan mermer bir merdivenle inilen, üst tarafında, Sülüs celişyle, kabartma olarak «Fihâ Kütübun Kayyime» âyeti yazılı olan iki kanadlı büyük bir kapıdan girilir...

Giriş kapısının sağ ve solunda bulunan 10 dükkândan 4 ü ile methalin üstünde, 1954 yılından beri Çocuk Kütüphanesi olarak kullanılan «Mekteb-i sibyan» bulunur. Bu kısımdan sonra ön avlu gelir. Ön avlunun sağ tarafında büyük çeşme, bunun solunda da aptest musluklarıyla helâlar vardır. Avlunun sol tarafında ise Ragıp Paşa'nın haziresi ve ailesinden olanlarla yakınlarının mezarları bulunmaktadır.

Sadrâzam Koca Ragıp Mehmet Paşa'nın Haziresi

Bu avlunun güney cihetinde, sağ ve solunda yedişer basamak bulunan bir merdivenle çıkılan bir ön kapıdan, eskiden kütüphane Hâfız-ı kütüb-i evvelinin imamlığı, Hafız-ı kütüb-i sâni'nin müezzinliği tahtında, kütüphane müdavimleriyle Mekteb-i sibyan'ın hoca ve öğrencilerinin öğle ve ikinci namazlarını kıldıkları, bugün kütüphanenin memurları tarafından çalışma odaları halinde kullanılan -Mescit- sofadan asıl kütüphane kısmına girilir.

Kütüphane kısmı, her kenarı 14 m. olan bir kare şeklindedir. Duvarları 18. Yüzyıl Avrupa üslûbu çinilerle, bu çinilerin üst tarafları, mermer üzerine kabartma olarak Süslü celisiyle hak edilen Kaside-i Bürde ile süslüdür. Bu Kaside'nin üst kenarları yine çinilerle kaplıdır. Altta 17, üstte de 17 pencereden günün her saatinde ışık ve hava alabilen bu kısmın sakfı, biri büyük, diğerleri ona nisbetle daha küçük 9 kubbe ile örtülüdür. Kenar kubbeleri tonoz örme şeklindedir. Dört büyük sütun üstüne örülü olan büyük kubbenin altında, her kenarı 5,70 m. yüksekliği de 3,5 m. olan, süslü bir tunç şebekeden müteşekkil, dörtgen şeklinde «Hazine-i kütüb» bulunmaktadır.

Kitaplar, bu kısmın içinde, üç sıra halinde olan camekânlı dolaplarda mahfuzdur. Diğer tonoz örülü 8 kubbenin altına isabet eden kısım, zamanında olduğu gibi, bu gün de okuma salonu olarak kullanılmaktadır. Bu kısımda yazma eserleri tetkik edeceklere ayrı, kendi ders kitaplarını okuyan üniversite öğrencileri için ayrı masalar, sandalyeler yerleştirilmiştir. Bu masalardan herbirinin üzerinde 3 masa lambası mevcut olduğu gibi, tavandan asılı, her birinde ayrı bir âyet işlemeli tahtadan âvizelerde de birer glop mevcuttur.

Kütüphane, kitap muhtevası bakımından önemli tahavvüller geçirmiştir. Ragıp Paşa vakfı kitaplardan başka muhtelif tarihlerde diğer bâ-

zı küçük kütüphanelerin de kitapları buraya nakledilmiştir. Ayrıca yeni eserler de alınmıştır. Bütün bunların sayıları, cilt birliği olarak, şu şekildedir :

1 - Ragıp Paşa Kütüphanesi Kitapları :	1513	cilt
2 - Yahya Tevfik Medresesi	«	: 447 «
3 - Yeni Medrese	«	: 207 «
4 - Musalla	«	: 172 «
5 - Yeni Eserler		: 3387 «

Toplam : 5726 «

Mevcut bütün kitapların ilmi tasnifleri, bir komisyon mârifetiyle yapılmıştır. Bu komisyonun hazırladığı Tesbit Fişlerine dayanan Kütüphane Envanteri de üç nüsha olarak, daktilo ile tape edilmiş bulunmaktadır.

Kitapların ayrıca : 1 - Müellif adına, 2 - Kitap adına, 3 - Dewey Ondalık Tasnif sistemine göre Konu fişleri yapılmış ve Katalog dolabına yerleştirilmiştir.

Kütüphanenin bu kısmının dışında, sağ, sol ve arka tarafında geniş bir bahçe mevcuttur. Sol tarafta bulunan bahçenin güney-doğu köşesinde de Meşrûta binası yer almış bulunmaktadır.

2 — MEKTEB-İ SİBYAN :

Bu okul, yukarda da söz konusu edildiği gibi, kütüphanenin sağ ve solunda bulunan 4 dükkânla methalîn üstünde yer almış bulunmaktadır. 1 büyük 6 küçük tonoz örülü 7 kubbeden müteşekkildir. Caddeye ve kütüphane avlusuna bakan 15 pencereden günün her saatinde ışık ve hava alabilir. Kütüphane methalîn'in sağ tarafında 13 basamaklı bir merdivenden sonra bir kapıdan girilen ayrıca bir giriş kısmı vardır. Bu kısmın da sakfı, tonoz örme şeklinde bir kubbedir. Bu bina son senelere kadar okul olarak kullanılmıştır. Bir müddet de Kütüphaneler Tasnif Komisyonu Bürosu olarak kullanılan bu okul, 1954 yılından beri Çocuk Kütüphanesi haline getirilmiş bulunmaktadır.

1954 yılından beri Ragıppaşa Çocuk Kütüphanesi adıyla çevreye yararlı olmağa çalışan bu kütüphane, bir öğretmen-kütüphaneci tarafından, Çocuk Kütüphaneleri Yönetmeliğine göre idare edilmektedir. Bu kütüphanede, yönetmeliğine göre yapılan öğretim ve eğitimden ayrı olarak, İngilizce, Almanca ve Mandolin kursları açılmakta, haftada bir gün

kültür filimleri gösterilmekte, 4500 cilde yükselen kitapları tasnif edilmiş olup, isteyen okuyucuya 1 hafta müddetle iâre de edilmektedir.

Bu Çocuk Kütüphanemize 16 yaşına kadar her çocuk gelebilir. Kitap okur, müzik dinler, kültür filimleri seyreder, derslerine çalışır, şiir, fıkra ve benzeri yarışmalara katılır, kazanırsa mükâfatlandırılır.

Çocuk zevkine göre renk, renk masa, sandalye, raflarla döşenmiş, resim ve levhalarla süslenmiş, sinema makinesi, radyo, pikap, lingafon ve Epidiyaskopla teçhiz edilmiş olan bu kütüphaneye her gün 50-60 çocuk gelir, kütüphanenin açılma saatini sabırsızlıkla bekler, kapı açılır, okuma salonu dolar, bu kere mini, mini eller kitap raflarına uzanır, rafları boşaltır, masalar kitapla dolar. Kitaplar ya okunur, yahut da sadece resimleri için karıştırılır.

3 — İÂRE SERVİSİ :

Bu kısım, Kütüphanenin methalinin sol tarafındaki revaklar, demir camekânlarla kapatılarak, bu kere meydana getirilmiştir. 9 Nisan 1963 günü yapılan kutlama töreninde halkın hizmetine açılmıştır. Bu kısmı da, Ragıp Paşa'nın eserleri arasında saymamızın sebebi, eğer Paşa bugün hayatta olsaydı muhakkak böyle bir Servisi açacağına olan inancımızdır. Çünkü Ragıp Paşa, kütüphanesini zamanındaki ilim ve kültür anlayışına göre, o zamanın mevcut kitapları -yazma eserlerle- kurmuştur. Bu gün ise durum değişmiştir. Yazma eserlerden ancak ilimle uğraşanlar faydalanmaktadır. Geniş halk kitlesi ise bunlardan istifade edememektedir. Onun için, ölümünün 200. yıldönümünde, onun emellerini tahakkuk ettirmek maksadiyle, bu Servisi de açmış bulunuyoruz. Bu sebeple bu servis de bizzat onun eseridir.

Bu Servis, üç yönden halka hizmet edecektir :

1 - İÂRE SERVİSİ : Bu servis, 15 gün müddetle evlere ödünç kitap verecektir.

2 - M Ü R A C A A T K İ T A P L A R I S E R V İ S İ : Bu serviste Ansiklopedi, Sözlük gibi eserler bulunacak. İsteyen, bu servis odası içinde, bu eserlerden faydalanacaktır.

3 - EVLERDE KİTAP OKUMA veya BIRAKMA Servisi : Bu servis, kütüphaneye gelebilecek derecede hasta, yaşlı veya mâzeretli olanlara, evlerine kitap gönderecek, okuyacak veya bırakıp dönecektir. Bir

hafta sonra da tekrar müracaat ederek, bıraktığı kitabı geri alacak, yerine de başka bir kitap bırakacaktır. Bu servis için halen yetiştirilmiş elemanımız bulunmadığından, imkânlarımız çerçevesi içinde hareket edilecek, bilhassa gönüllü öğretmen ve üniversite öğrencilerinden faydalanılacaktır.

İşte bütün bunlar, bundan tam 200 yıl önce gözlerini hayata karşı kaparken 23 bin kuruşa yakın borç bırakan, kitap ve kütüphane aşığı Koca Ragıp Paşa'nın eserleri, bu yurt ve bu millete, dolayısıyla de insanlığa bıraktığı, bağışladığı eserlerdir.

4 - Ragıppaşa'nın kendi eseri kitapları için, 9 Nisan 1963 günü kütüphanede açılan Kitap Sergisi bölümüne bakınız.

B İ B L İ Y O G R A F Y A

I) Başlıca yazma kaynaklar:

1 - Ahmed Câvid	: Hadikatü'l - vüzerâ zeyli	Üniversite Ktb.	2510
2 - Ahmed Nüzhet	: Ragıp Paşa'nın Hal Tercemesi (Münşe'ât-ı Ragıb'ın baş tarafında)	Ragıppaşa Ktb.	1191
3 - Hâkim	: Tarih	Bağdad Köşkü Ktb.	231, 233
4 - M. Âkif	: Tarih-i Cülûs-i Sultan Mustafa Hân	Es'ad Ef. Ktb.	2108
5 - Râmiz	: Tezkire	» . » . »	3873
6 - Resmî Ahmed	: Sefinetü'r-Rü'esâ	» . » . »	2296
7 - Şam'dânî-zâde	: Müri'üt-tevârih	Bayezit Devlet Ktb.	5144
8 - Vakfiye-i Ragıb Paşa		Ragıppaşa Ktb.	1337

II) Başlıca basma kaynaklar:

1 - Ahmed Rif'at	: Lûgat-i Tarihiye ve Coğrâfiye III.	İstanbul	1299

2 - Ahmed Refik :	Âlimler ve San'at-kârlar	»	1924
3 - Bursalı Tâhir :	Osmanlı Mü'ellifleri II.	»	1333
4 - Fatin :	Tezkire	»	1314
5 - Fâ'ik Reşid :	Eslâf II.	»	1311
6 - Ferâ'izi-zâde :	Gülşen-i Ma'ârif II.	»	1152
7 - İ. H. Ertaylan :	Koca Ragıp Paşa ve Fitnat	»	1933
8 - İ. H. Uzunçarşılı :	Osmanlı Tarihi IV. K. 1	Ankara	1956
9 - İskit Yayınevi :	Mufassal Osmanlı Tarihi V.	İstanbul	1962
10 - İslâm Ansiklopedisi :	Mustafa III. maddesi C. VIII.		
11 - İslâm Ansiklopedisi :	Osman III. maddesi C. IX.		
12 - İzzî :	Tarih	İstanbul	1199
13 - M. Ç. Uluçay :	Tarih Ansiklopedisi	»	1961
14 - M. Süreyya :	Sicil-i Osmânî II.	»	1311
15 - Müstakim - zâde :	Tuhfe-i Hattâtın	»	1928
16 - Şemseddin Sâmî :	Kaamûsü'l-A'lam III.	»	1308
17 - Subhî-Sâmi-Şâkir :	Tarih	»	1198
18 - Vâsif :	Tarih I.	»	1219

KÜTÜPHANENİN VAKFIYESİ, YAZMA-BASMA FİHRİST, ENVANTER VE FİŞLERİ

I

- 1 — Vakfiye-i Râgıb Mehmed Pâşâ: y. 1-28, Nesih-1176
(Kütüphanenin ve bu kütüphane için vakfedilen diğer emlak ve akarın vakıfnâmesidir.)
Ragıppaşa Ktb. 1337
- 2 — Defter-i Kütübhâne-i Râgıb Pâşâ: (Kütüphanenin tesisi sırası) y. 1-40, ta'lik-1176 (?)
Ragıppaşa Ktb. 4111

- sında tanzim edilen ilk yazma fihrist)
- 3 — Defter-i Kütübhâne-i Râgıb Pâşâ: Abdürrahmân Nâcim. s. 1-80, İstanbul - 1285
Ragıppaşa Ktb. Müracaat K. 1
- 4 — Defter-i Kütübhâne-i Râgıb Pâşâ: (S. Abdülhamid II. devri neşri) s. 1-174, İstanbul - 1310
Ragıppaşa Ktb. Müracaat K. 2
- 5 — Ragıppaşa Kütüphanesi Envanteri: (Kitapların ilmî tasnifi yapıldıktan sonra tanzim edilmiştir.) s. 1-248, İstanbul - 1952
Ragıppaşa Ktb. Müracaat K. 3
- 6 — Ragıppaşa Kütüphanesi Envanteri: (5 numarada kayıtlı Envanterde kayıtlı kitaplardan sonra gelen kitapların envanteridir.) s. 1-46, El yazısı - 1952
Ragıppaşa Ktb. Müracaat K. 4
- 7 — Defter-i Kütübhanesi Yahya Efendi: (S. Abdülhamid II. devri neşri) s. 1-47, İstanbul - 1310
Ragıppaşa Ktb. Müracaat K. 5
- 8 — Defter-i Kütübhâne-i Yeni Medrese: (S. Abdülhamid II. devri neşri.) s. 1-10, İstanbul - 1310
Ragıppaşa Ktb. Müracaat K. 6
- 9 — Defter-i Kütübhanesi Medrese-i Musallâ: (S. Abdülhamid II. devri neşri.) s. 1-38-53, İstanbul - 1310
Ragıppaşa Ktb. Müracaat K. 2
- 10 — Karton Katalog Fişleri: Bu fişler: 1 - Müellif adı, 2 - Kitap adı, 3 - Konu fişi olarak tanzim edilmiştir.

RAGIP PAŞA'NIN KENDİ ESERLERİ

II

- 1 — Dîvân-i Râgıb : y. 45-76, Ta'lik
(Ragıp Paşa'nın arûz vezniyle olan şiirlerini muhtevidir.) Ragıppaşa Ktb. 1191
- 2 — Münşe'ât-i Râgıb : y. 2-83, Ta'lik
(Resmî yazılar, mektuplar ve takrîzler gibi yazı özetlerini hâvidir.) Üniversite Ktb. 281

- 3 — Fütûh el-Haremeyn : y. 1-15, Ta'lik
(Dinî bir eserdir) Pertev Paşa Ktb. (Süleymaniye) 398
- 4 — Fethîye-i Belgrâd : y. 1-25, Nesih
(Belgrad'ın fetih ve sulhünden bâhistir.) Üniversite Ktb. 6640
- 5 — Sefinet er-Râgıb ve Definet el-Metâlib : y. 1-402, Ta'lik
(Çeşidli yazıları hâvi Arapça Ragıp Paşa'nın kendi el yazısı iledir.) Ragıppaşa Ktb. 1489
- 6 — Mecmu'a-i Râgıb : y. 1-417, Ta'lik-Nesih
(Çeşitli eser ve Dıvanlardan toplanmış bir müntehabattır. Ragıp Paşa'nın kendi el yazısı iledir.) Hamidiye Ktb. (Süleymaniye) 1463
- 7 — Huneyniye ve Tâ'ifiye : y. 4-10, Ta'lik
(H. Muhammed'in seferlerinden bahseden dinî bir eserdir.) Ragıppaşa Ktb. 1191
- 8 — Tahkik ve Tevfik : y. 1-147, Ta'lik
(Sünnî ve İmâmî mezhepleri arasındaki farklardan ve bu iki mezhepten olanları birbirlerine yaklaştırmak, barıştırmaktan bâhis bir eserdir.) Üniversite Ktb. 3371
- 9 — Arûz Risâlesi : Sergi için temini mümkün olmadı.
(Arûz vezninden ve kavâidinden bahseden bir eserdir.)
- 10 — Terceme-i Matla' es-Sa'deyn : Sergi için temini mümkün olmadı.
(Abd er-Razzâk-ı Semerkandinin 704-854 H. tarihine kadar yazdığı Cengiz - oğullarından ve Tîmûrî'lerden bahseden eserinin tercümesidir. Fakat tercüme tamam değildir.)
- 11 — Ravzat as-Safâ : Sergi için temini mümkün olmadı.
(Mîrhond'un meşhur tarihinin tercümesidir. Fakat, bunun da tercümesini bitirememiştir.)

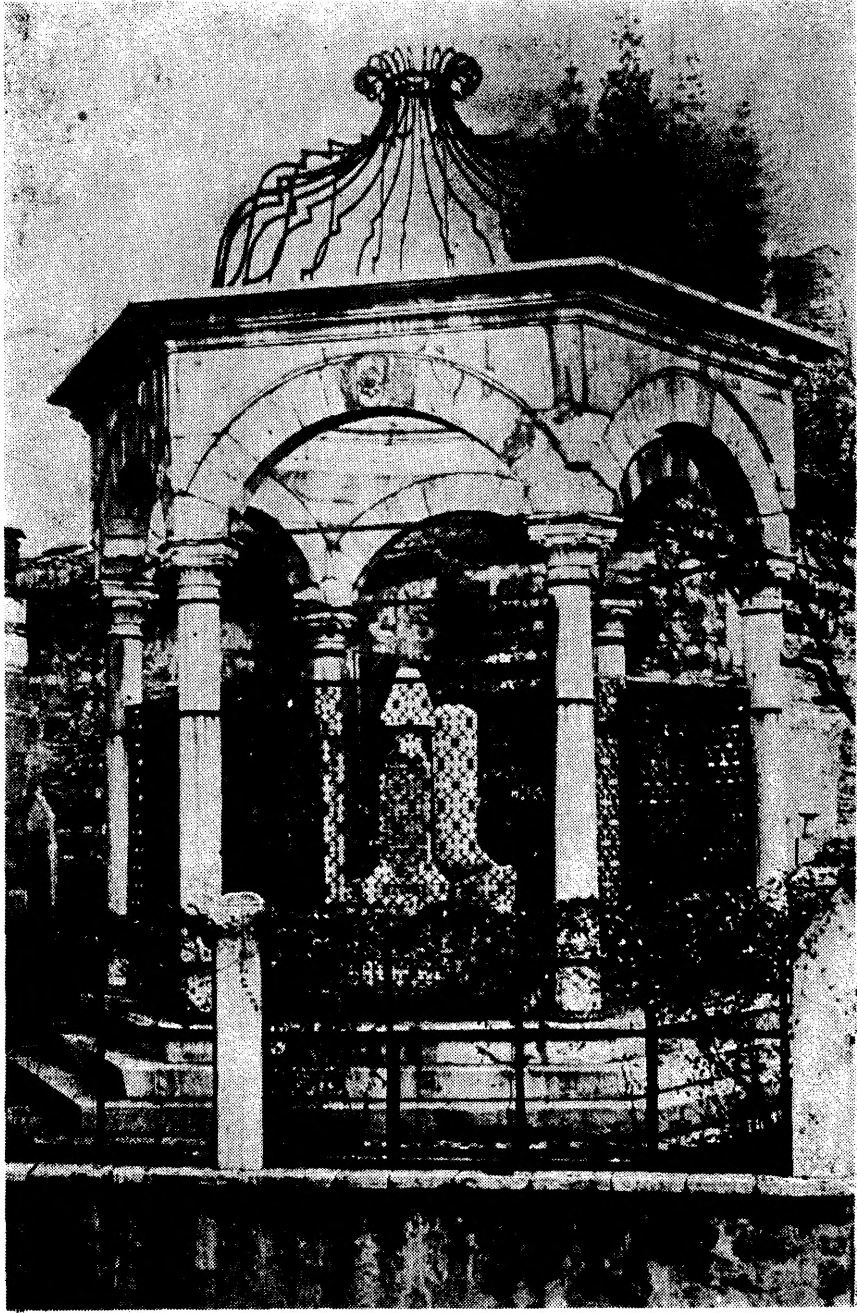
MİNYATÜRLÜ-MÜZEHEP-CİLT BAKIMINDAN DEĞERLİ

ESERLERDEN BİRKAÇ ÖRNEK

III

- 1 — Mushaf-i Şerif : y. 1-473, Sülüs, No. 1
1 ve 2. sayfeler, Osmanlı yekpare tezhip, bütün cedvel, vakfe, durak, sûre, hızb ve cüz' işaretleri yaldız. Satır araları ta'lik hat ve kırmızı mürekkeple Farsça tercümeli.
- 2 — Mushaf-i Şerif : y. 1-263, Sülüs, No. 3 m.
Tamamen İran işi nefis tezhipli, musanna. Bilhassa 1 ve 2. sayfeler çok nefis tezhipli, cilt kaati'a ve zerrin, miklepli, bir nüsha-i fâhiredir.
- 3 — Garâ'ib el-Kur'ân ve Regâ'ib el-Fürkân : y. 3-665, Ta'lik-Hâfız Osman - 1165. No. 97
Nizâm ed-Din Hasan el-Kumî. Mihrabiyeler nefis tezhipli, hatimeler zerrin kalemkâri, cedveller zer mürekkepli, cilt ipek kumaş üzeri simkâri, miklepli, nefis. Bu nüsha, Ragıp Paşa adına istinsah edilmiştir. Âyetler celî hat ile dir. Satır araları Farsça tercümelidir.
- 4 — Et-Ta'vilât et-Tefsir el-Kur'ân : y. 1 - 221, Nesih-Seyyid Hasan el-Hâfız-1174 No. 34
Kemâl ed-Dîn Abd ar-Razzâk el-Kâşânî. Başlık, sûre başlıkları, vakfeler, hatime nefis tezhipli, tamamı zerrin cedvellî. Cilt siyah meşin üzerine şemse, köşebent, zerrin cedvel, musannadır. Kaati'ali ve miklepli.
- 5 — Et-Ta'vilât el-Kur'ân Ebû Mansûr el-Mâturidî. y. 1-716, Nesih-Abd Allah el-Şihâvî-1164. No. 37
Başlık Osmanlı tezhibi, ilk iki ve son sayfeler kalemkâri, tamamı zerrin cedvellî. Cilt, siyah renk meşin üzerine musanna, çok nefis, miklepli.
- 6 — Mefâtiḥ el-Gayb : y. 1-686, Nesih-Celâl-1175. No. 87
Fahr ad-Dîn er-Râzî. Dibace ve metin mihrabiyeleri nefis tezhipli cedvelleri zerrin. Cilt, nefis musanna. Ragıp Paşa adına istinsah olunmuştur.

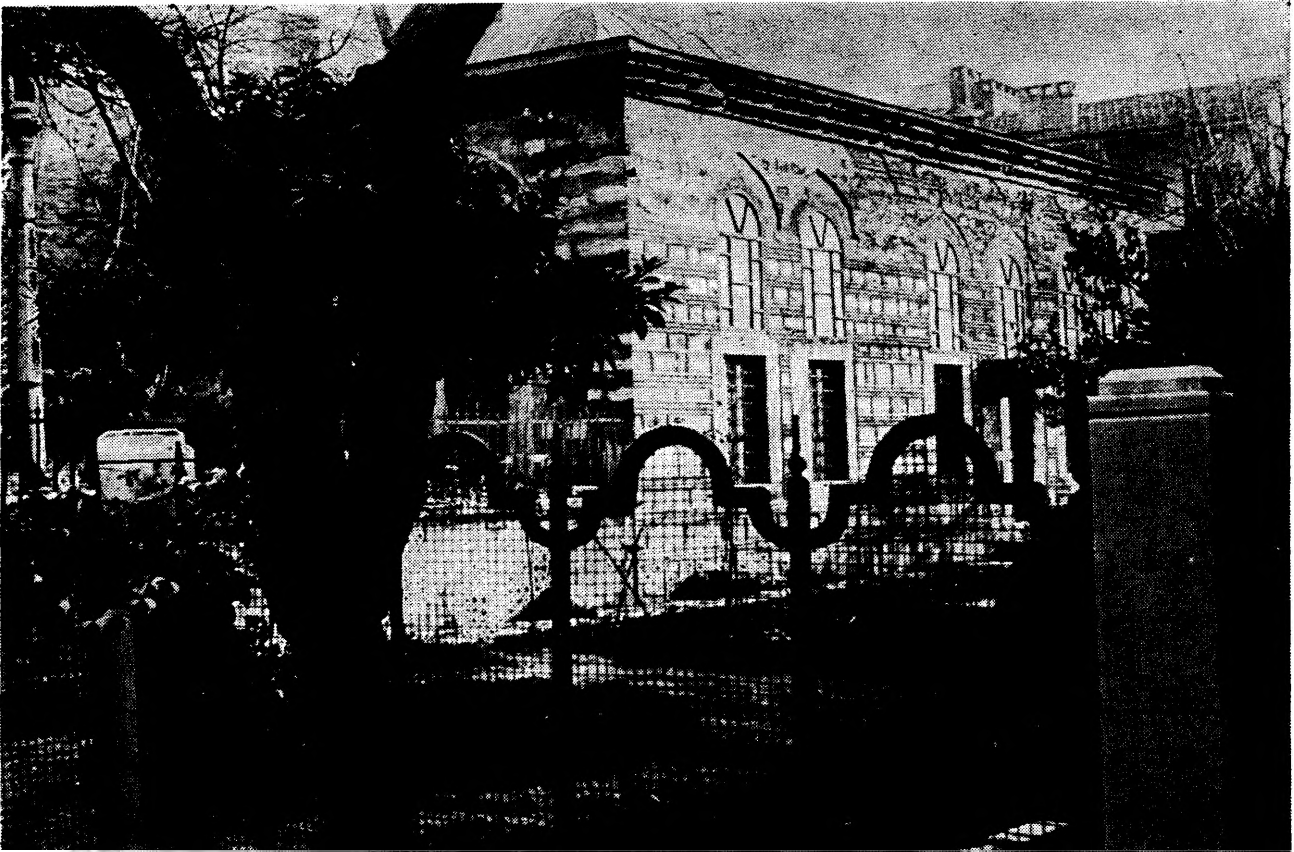
- 7 — D İ V Â N : y. 1-430, Ta'lik-Ali b.Derviş Hayder-i Keş-
Sâ'ib-i Tebrizî. mîrî-1068. No. 1106
Mihrabîye ve ilk iki sahife nefis tezhipli,
başlıklar müzehhep, cedveller zerrin. Cilt:
kırmızı meşin üzerine zencirekli, resimli lâ-
ke, miklepli.
- 8 — Envâr el-Hakâ'ik : y. 2-743, Nesih-Ahmed el-Nakşbendî-1169.
Şems ed-Dîn el-İs- fahanî. No. 62
Mihrabîye nefis tezhipli, sûre başlıkları mü-
zehhep, cedvelleri zerrin. Cilt: Kahverengi
meşin üzerine musanna cilt, şemse ve kenar
sulu ve köşebentli.
- 9 — Savât el-İlhâm : y. 1-320, Nesih- No. 30
Feyz el-Hindî. Başlık müzehhep, cedveller zerrin. Cilt: Si-
yah meşin üzerine resimli lâke.
- 10 — Câmî'el-beyân : y. 2-454, Nesih-1171-Muhammed. No. 100
Mu'in b.Safiy. Mihrabîye tezhipli, kalemkâri, zerrin hati-
me, cedveller zerrin. Cilt: Kahverengi meşin
üzerine müzehhep cilt, miklepli.
- 11 — Eş-Şifâ' fi'l-Hikme : y. 1-686, Nesih- No. 910
Ebu Ali b.Sinâ. Dört bâbın mihrabiyeleri nefis tezhipli, altın
cetvellidir. Cilt: Salbek şemseli, zencirekli,
içi dışı meşin, miklepli, musanna bir cilt.
- 12 — Feyz el-Bârî fi Şerh : y. 1-475, Ta'lik-Ali b.Halil-1173 No. 299
el-Buhârî : Başlık nefis tezhipli, cedveller zerrin.
Abd ar-Rahîm b.Abd Vişne rengi meşin, miklepli, musanna cilt.
er-Rahmân eş-Şâfi'î.

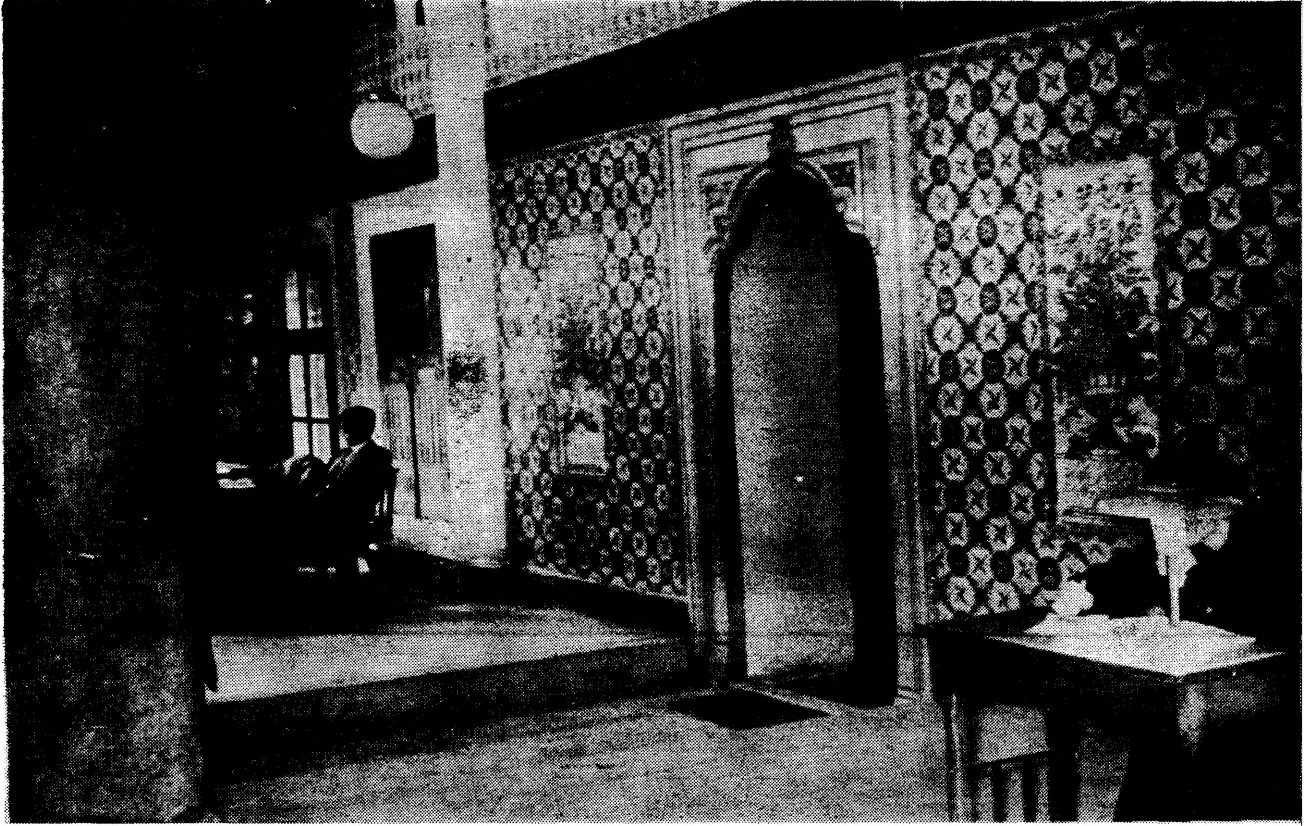
Sadrazam Koca Ragıp Mehmet Paşa'nın Haziresi

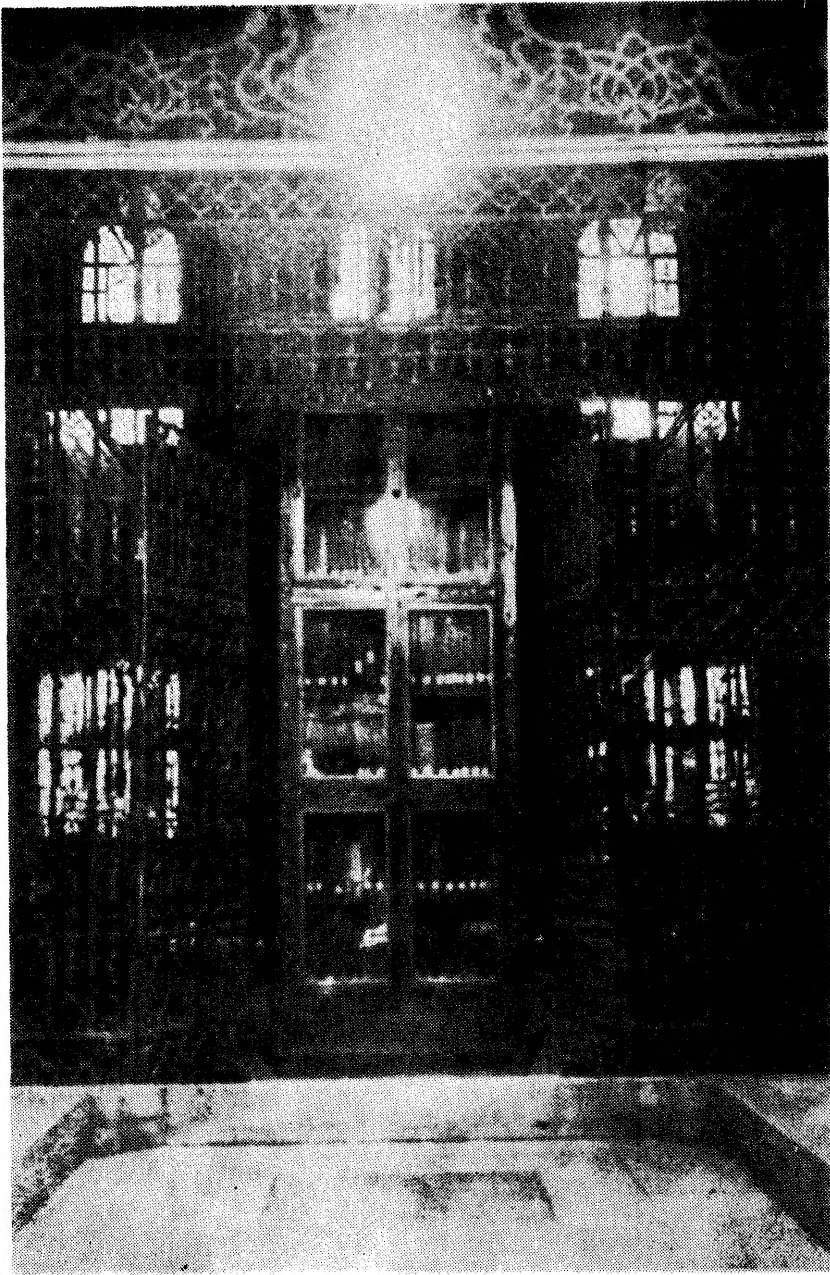
Rağıpapa Kütüphanesinin giriş kapısı

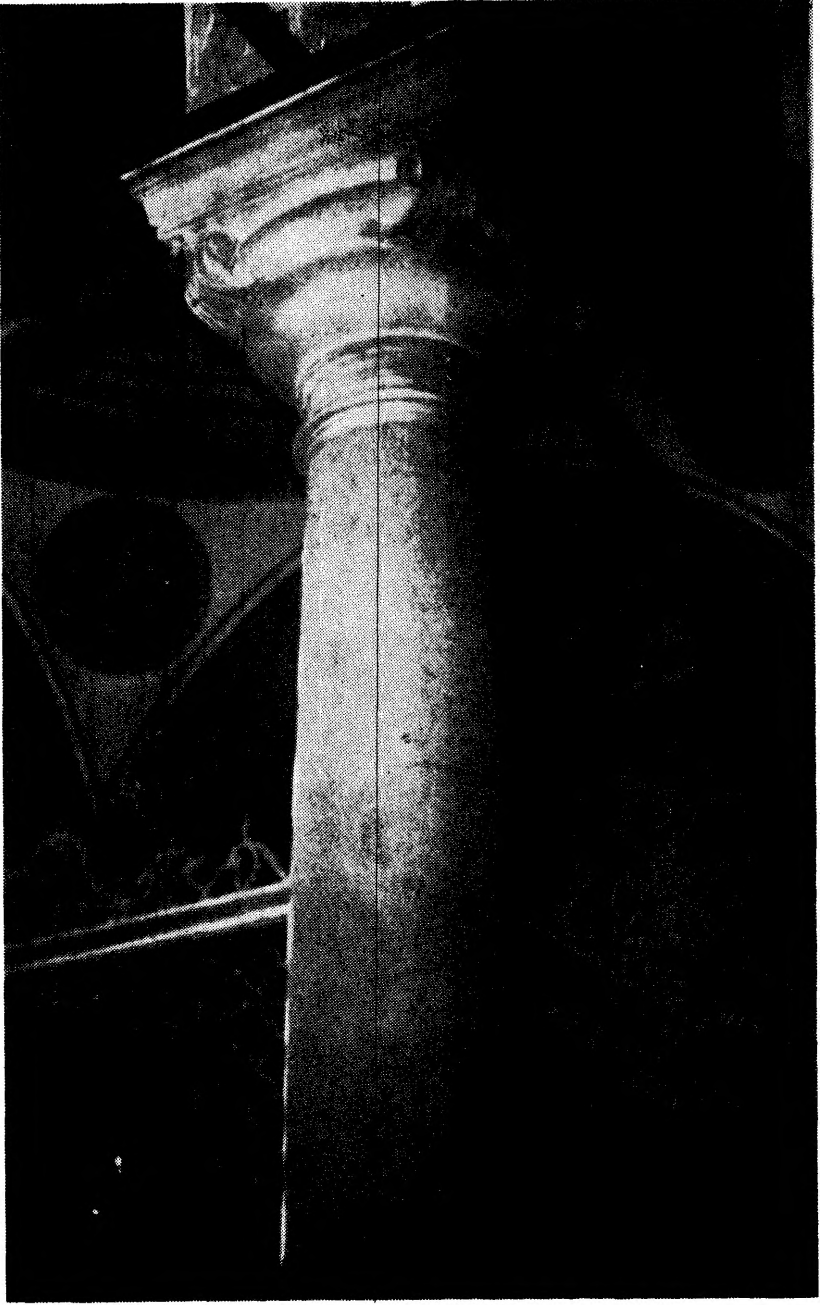
Megruta binası

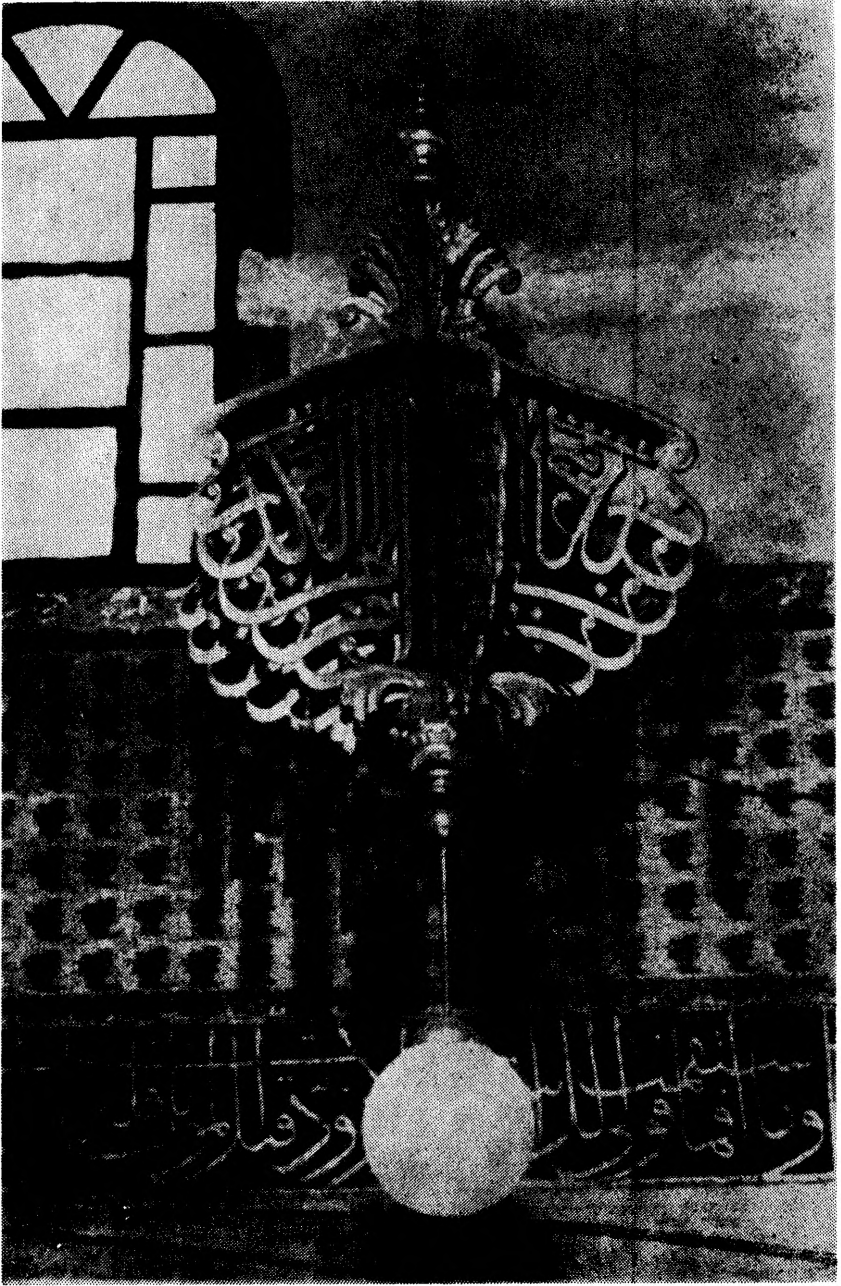
Okuma salonunun giriş kapısı ve içten görünüşü

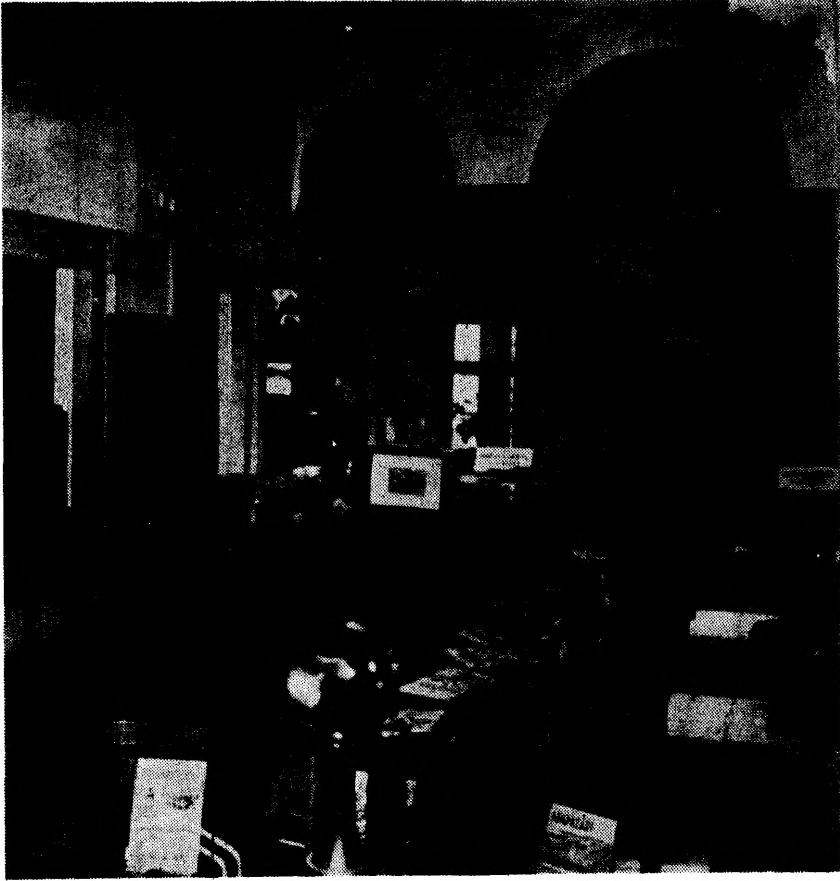
Hazine-i Kütüb ve Tunç şebekeden bir görünüş

Büyük kubbenin sütunlarından biri

Âyet işlemeli tahta avizelerden biri

Ragıppaşa Çocuk Kütüphanesinde «Dünya Çocuk Kitapları Haftası» kitap sergisi

Ragıpapa Çocuk Kütüphanesinde tertip edilen Kitap Sergisinin Fminönü
Kaymakamı Sayın Nihad Baştak ziyaret ediyorlar.

Ragıpapa Çocuk Kütüphanesinde Mandolin Kursu